

K Z O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, marzec 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/28/2013

KOBIETA PRACUJĄCA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ✓ Ponad dwie piąte ankietowanych (44%) uważa, że kobiety pracujące zawodowo cieszą się większym szacunkiem społecznym niż gospodynie domowe, które zajmują się wyłącznie prowadzeniem domu i opieką nad dziećmi. Przeciwną opinię wyraża jedynie 5% badanych.
- ✓ Mimo że dość częste jest przekonanie o większej społecznej roli kobiet aktywnych zawodowo niż tych, które zajmują się dziećmi i pracą w gospodarstwie domowym, prawie trzy czwarte respondentów (74%) nie różnicuje szacunku dla kobiet w zależności od ich statusu zawodowego.
- ✓ Polacy w zdecydowanej większości podzielają pogląd, że istnieje dysproporcja między zarobkami kobiet i mężczyzn. Ponad dwie trzecie badanych (69%) uważa, że obecnie w Polsce kobieta wykonująca ten sam zawód co mężczyzna i mająca takie jak on wykształcenie na ogół zarabia mniej.
- ✓ Innym dostrzeganym przejawem dyskryminacji kobiet na rynku pracy są ich ograniczone w porównaniu z mężczyznami szanse awansu zawodowego. Ponad połowa respondentów (56%) uważa, że kobieta wykonująca ten sam zawód co mężczyzna i mająca takie jak on wykształcenie ma mniejsze możliwości awansu.
- ✓ Choć najwięcej jest osób, dla których płeć współpracowników nie ma znaczenia, ciągle rzadziej preferowana jest współpraca z kobietami niż z mężczyznami. Niewielu badanych wybrałoby pracę w sfeminizowanym środowisku (12%), a jeszcze mniej (9%) chciałoby, aby ich szefem była kobieta.
- ✓ W ocenie wpływu pracy zawodowej kobiet na jakość ich życia rodzinnego najczęstszy jest pogląd, że korzyści przeważają nad stratami (39%). Przeciwną opinię wyraża co ósmy respondent (12%).

Dane GUS z 2011 roku potwierdzają, iż poziom aktywności ekonomicznej ludności Polski różni się w zależności od płci. Wśród osób w wieku produkcyjnym odsetek zatrudnionych mężczyzn wyniósł w 2011 roku 63,9%, a kobiet – 56,3%. Wskaźnik bezrobocia mężczyzn w wieku produkcyjnym kształtował się w 2011 roku na poziomie 12,7%, a kobiet – 13,8%. Płeć nadal dość znacząco różnicuje też dochody uzyskiwane z pracy. Podczas gdy w przypadku kobiet przeciętne wynagrodzenie brutto (według GUS) za październik 2010 roku wyniosło 3256 zł, w przypadku mężczyzn było to 3832 zł, przy czym – dla przykładu – przeciętny miesięczny dochód brutto kobiet będących przedstawicielkami władz publicznych, urzędników wyższego szczebla i kierowników wyniósł 6068 zł, natomiast mężczyzn zatrudnionych na tych samych stanowiskach – średnio 8403 zł¹.

Poza twardymi wskaźnikami odnoszącymi się do sytuacji na rynku pracy w Polsce, płeć w pewnym stopniu różnicuje również poziom zadowolenia z wykonywanej pracy zawodowej oraz skalę mobilności zawodowej osób pracujących. Zgodnie z wynikami naszego styczniowego badania², kobiety stosunkowo rzadziej niż mężczyźni deklarują ogólne zadowolenie z wykonywanej pracy zawodowej, a ponadto wyrażają istotnie mniejsze niż pracujący mężczyźni zadowolenie z uzyskiwanych dochodów (różnica 10 punktów), rzadziej oceniają swoją pracę jako interesującą (różnica 8 punktów), pozwalającą w pełni wykorzystać posiadane kwalifikacje, dającą poczucie wagi i sensu wykonywanych zadań (różnica po 7 punktów) oraz pewność zatrudnienia (różnica 6 punktów).

Kobiety, jak wynika z deklaracji, nieco rzadziej niż mężczyźni zmieniają pracę, co prawdopodobnie po części bierze się stąd, iż zdecydowanie gorzej oceniają swoje szanse na rynku pracy. Spośród aktywnych zawodowo kobiet tylko co ósma (13%) uważa, że znalezienie innej pracy, dającej dochody podobne do uzyskiwanych przez nią obecnie, byłoby łatwe. Dla porównania – wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 22%.

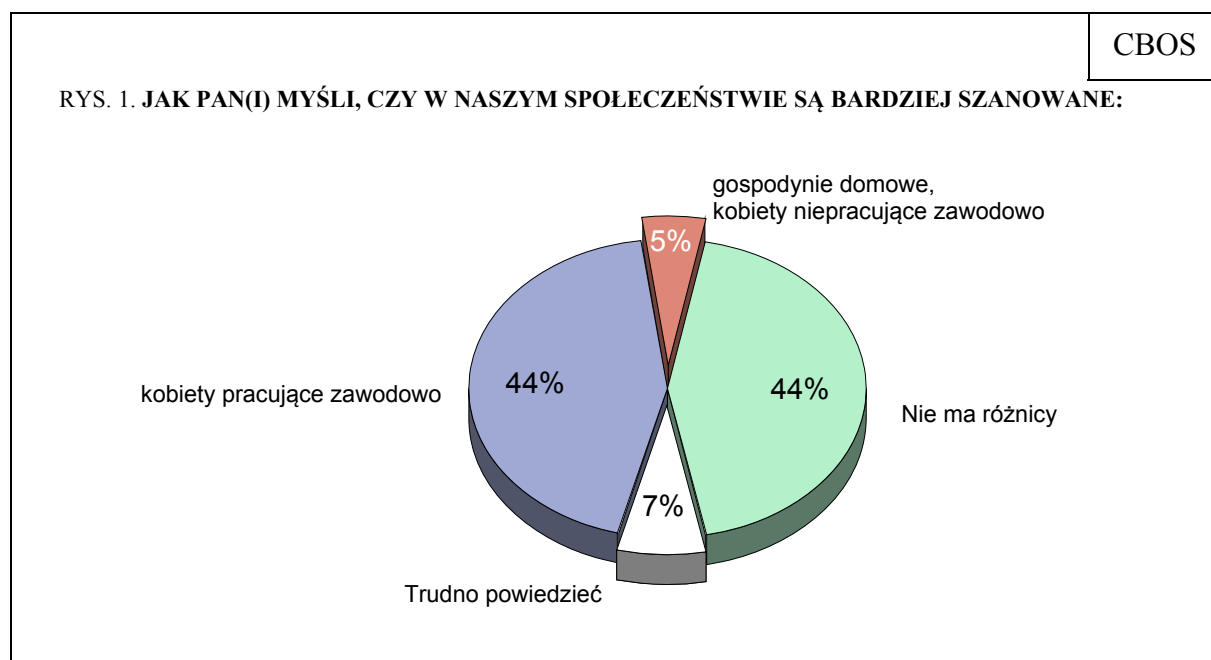
¹ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/RS_rocznik_statystyczny_rp_2012.pdf

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (272) przeprowadzono w dniach 3–9 stycznia 2013 roku na liczącej 1227 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. Zob. komunikaty CBOS: „Zadowolenie z pracy i jej oceny”, styczeń 2013 (oprac. R. Boguszewski) oraz „Mobilność i elastyczność zawodowa Polaków”, styczeń 2013 (oprac. R. Boguszewski).

W styczniowym sondażu zadaliśmy respondentom wiele pytań dotyczących percepcji sytuacji zawodowej kobiet na rynku pracy. Interesowały nas m.in. opinie na temat możliwości awansu i wysokości wynagrodzeń kobiet w porównaniu z mężczyznami o takich samych kwalifikacjach. Sondowaliśmy również, jak postrzegane są kobiety jako współpracownicy i szefowe, jak kształtują się opinie o kobietach pracujących zawodowo, a jak o tych, które zajmują się wyłącznie domem i wychowywaniem dzieci. Interesowało nas wreszcie to, czy – zdaniem respondentów – praca zawodowa kobiet wpływa na ich życie rodzinne.

SZACUNEK DLA Kobiet PRACUJĄCYCH ZAWODOWO

Ponad dwie piąte ankietowanych (44%) uważa, iż kobiety pracujące zawodowo cieszą się większym szacunkiem społecznym niż gospodynie domowe, zajmujące się wyłącznie prowadzeniem domu i opieką nad dziećmi. Przeciwną opinię wyraża tylko 5% badanych. Znaczna część respondentów (44%) sądzi jednak, że kobiety – bez względu na ich sytuację zawodową – są poważane tak samo.

Odpowiedzi na to pytanie istotnie różnią się w zależności od płci badanych. Mężczyźni wyraźnie częściej niż kobiety (51% wobec 38%) twierdzą, że w polskim społeczeństwie nie wartościuje się kobiet według tego, czy pracują zawodowo czy też nie. Wśród respondentek wyraźnie dominuje natomiast przekonanie, że to aktywne zawodowo

kobiety są bardziej szanowane niż te, które zajmują się wyłącznie prowadzeniem gospodarstwa domowego i wychowywaniem dzieci (52% wobec 34% wskazań mężczyzn). W stosunku do pomiaru z 2006 roku opinie zarówno mężczyzn, jak i kobiet w zasadzie się nie zmieniły.

Tabela 1

Jak Pan(i) myśli, czy w naszym społeczeństwie są bardziej szanowane:	Odpowiedzi					
	ogółu badanych		mężczyzn		kobiet	
	2006	2013	2006	2013	2006	2013
	w procentach					
- kobiety pracujące zawodowo	42	44	33	34	51	52
- gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	4	5	5	7	4	3
Nie ma różnicy	46	44	53	51	39	38
Trudno powiedzieć	8	7	9	8	6	7

Opinie wyrażane przez kobiety istotnie różnią się w zależności od ich aktualnego statusu zawodowego. Respondentki zatrudnione w pełnym wymiarze czasu zdecydowanie częściej niż niemające stałej pracy sądzą, iż bardziej szanuje się kobiety zawodowo aktywne (61% wobec 47%). Natomiast te, które nie pracują zawodowo, częściej nie dostrzegają różnicy w ocenie społecznego prestiżu kobiet w zależności od tego, czy wykonują pracę zawodową czy też poświęcają się wyłącznie pracy w gospodarstwie domowym (43% wobec 31%).

Tabela 2

Jak Pan(i) myśli, czy w naszym społeczeństwie są bardziej szanowane:	Odpowiedzi kobiet:		
	ogółem (N=641)	zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu (N=246)	niepracujących lub pracujących jedynie dorywczo (N=367)
	w procentach		
- kobiety pracujące zawodowo	52	61	47
- gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	3	2	4
Nie ma różnicy	38	31	43
Trudno powiedzieć	7	6	7

Odsetek odpowiedzi wskazujących na większy szacunek dla kobiet pracujących zawodowo rośnie wraz z poziomem wykształcenia badanych. Wyraźnie wyższy od przeciętnego jest też wśród pracowników administracyjno-biurowych, kadry kierowniczej i specjalistów wyższego szczebla oraz wśród osób uzyskujących najwyższe dochody

per capita. Z uwagi na formę własności zakładu pracy – o większym prestiżu kobiet wynikającym z ich aktywności zawodowej najczęściej przekonane są osoby zatrudnione w instytucjach państwowych.

O bardziej znaczącej społecznej roli gospodyń domowych relatywnie najczęściej przeświadczeni są rolnicy, jednak również wśród nich – podobnie jak w większości wyróżnionych przez nas grup społeczno-demograficznych – dominuje przekonanie, że nie ma znaczącej różnicy między poziomem szacunku dla kobiet pracujących zawodowo i niepracujących (patrz tabele aneksowe).

Mimo że dość często podzielana jest opinia o większej społecznej roli kobiet aktywnych zawodowo niż tych, które zajmują się dziećmi i pracą w gospodarstwie domowym, prawie trzy czwarte respondentów (74%) nie różnicuje szacunku dla kobiet w zależności od ich statusu zawodowego, jednak ci, którzy wykazują w tym względzie różnice, również bardziej szanują kobiety mające zatrudnienie (19%) niż niepracujące zawodowo (6%). Odpowiedzi mężczyzn i kobiet w zasadzie się nie różnią.

Tabela 3

Czy Pan(i) osobiście bardziej szanuje:	Odpowiedzi		
	ogółu badanych	mężczyzn	kobiet
	w procentach		
- kobiety pracujące zawodowo	19	19	20
- gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	6	6	6
Nie ma różnicy	74	74	73
Trudno powiedzieć	1	1	1

W porównaniu z poprzednim pomiarem nieznacznie umocniło się wśród respondentów przekonanie o wyższym statusie kobiet pracujących zawodowo niż gospodyń domowych (z 15% do 19%). Co ciekawe, wzrost takich wskazań nastąpił przede wszystkim wśród mężczyzn (z 13% do 19%).

Tabela 4

Czy Pan(i) osobiście bardziej szanuje:	Odpowiedzi					
	ogółu badanych		mężczyzn		kobiet	
	2006	2013	2006	2013	2006	2013
w procentach						
- kobiety pracujące zawodowo	15	19	13	19	16	20
- gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	5	6	7	6	4	6
Nie ma różnicy	76	74	75	74	77	73
Trudno powiedzieć	4	1	5	1	3	1

Większy osobisty szacunek dla kobiet pracujących zawodowo częściej niż przeciętnie wyrażają respondenci niepraktykujący religijnie (26%), uzyskujący najniższe dochody *per capita* (25%), mający co najmniej 65 lat (25%), a z uwagi na status zawodowy – emeryci (25%) i rolnicy (25%). Z kolei na brak różnicy w ocenie szacunku dla kobiet zależnie od ich statusu zawodowego najczęściej wskazują prywatni przedsiębiorcy (85%), uczniowie i studenci (82%), pracownicy średniego szczebla (81%), respondenci w wieku 18–24 lata (81%) oraz osoby zatrudnione w sektorze prywatnym poza rolnictwem (80%) – zob. tabele aneksowe.

ZAROBKI I SZANSE AWANSU ZAWODOWEGO Kobiet

Dane GUS (m.in. te przytoczone we wstępie niniejszego opracowania) nie pozostawiają złudzeń, że przeciętne zarobki kobiet i mężczyzn wykonujących ten sam zawód i zatrudnionych na takim samym stanowisku się nie różnią. Jak dalece rozpowszechnione jest wśród Polaków przekonanie o dysproporcji zarobków ze względu na płeć?

Okazuje się, że obecnie ponad dwie trzecie badanych (69%) dostrzega swoiste upośledzenie kobiet pod względem zarobków. Co więcej, odsetek ten systematycznie rośnie (od 1995 roku wzrósł o 21 punktów). Dość stabilna i raczej znikoma pozostaje liczba osób przekonanych o wyższych dochodach kobiet niż mężczyzn wykonujących tę samą pracę (obecnie stanowią oni 5% ankietowanych), maleje natomiast odsetek tych, które sądzą, że kobiety i mężczyźni za pracę na tym samym stanowisku uzyskują takie same zarobki (spadek z 37% w 1995 roku do 18% obecnie).

Tabela 5

Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:	Wskazania badanych według terminów badań							
	1995		1998		2006		2013	
	w procentach							
- dużo więcej	0	3	0	5	2	6	1	5
- nieco więcej	3		5		4		4	
- tyle samo co mężczyzna	37		32		21		18	
- trochę mniej	40	48	41	52	46	60	54	69
- dużo mniej	8		11		14		15	
Trudno powiedzieć	12		11		13		8	

Odpowiedzi na powyższe pytanie w pewnym stopniu różnią się w zależności od płci badanych. Kobiety rzadziej niż mężczyźni sądzą, że płeć nie różnicuje poziomu dochodów na takich samych stanowiskach (14% wobec 22%), nieco częściej zaś uważają, że kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca wykształcenie takie samo jak mężczyzna zarabia na ogół mniej (71% wobec 66%). Należy jednak zaznaczyć, że przekonanie o dysproporcji zarobków na niekorzyść kobiet wzrasta w porównywalnym stopniu w przypadku zarówno respondentek, jak i respondentów.

Tabela 6

Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:	Odpowiedzi mężczyzn				Odpowiedzi kobiet			
	1995	1998	2006	2013	1995	1998	2006	2013
	w procentach							
- więcej	3	5	6	5	3	5	6	5
- tyle samo co mężczyzna	40	38	24	22	35	27	19	14
- mniej	46	47	58	66	50	56	63	71
Trudno powiedzieć	11	11	12	7	12	11	13	10

O ile poglądy osób aktywnych zawodowo właściwie nie odbiegają od poglądów ogółu badanych, o tyle w przypadku kobiet pracujących zawodowo przekonanie o dysproporcji zarobków ze względu na płeć wyrażane jest nieco częściej niż przeciętnie w całej populacji, a także częściej niż wśród ogółu pracujących.

Tabela 7

Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:	Odpowiedzi ogółu badanych	Odpowiedzi zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu:	
		ogółem (N=551)	kobiet (N=246)
	w procentach		
- więcej	5	5	5
- tyle samo co mężczyzna	18	20	16
- mniej	69	69	73
Trudno powiedzieć	8	6	6

Czy pod względem postrzegania szans na awans zawodowy możemy również mówić o dyskryminacji kobiet na rynku pracy? W przekonaniu większości Polaków tak. Ponad połowa respondentów (56%) uważa bowiem, że kobieta wykonująca ten sam zawód co mężczyzna i mająca takie samo jak on wykształcenie ma w porównaniu z nim mniejsze możliwości awansu zawodowego. Co istotne, również w tym przypadku systematycznie wzrasta przekonanie o swoistym upośledzeniu kobiet – odsetek odpowiedzi wskazujących

na dysproporcję szans na awans zawodowy z uwagi na płeć zwiększył się z 47% w 1995 roku do 56% w 2013 roku. Obecnie o równości szans awansu obu płci przekonana jest, podobnie jak siedem lat wcześniej, nieco ponad jedna czwarta badanych (29%), a o przewadze kobiet w tym względzie – zaledwie co jedenasty respondent (9%).

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną:	Wskazania według terminów badań			
	1995	1998	2006	2013
	w procentach			
- większe szanse na awans zawodowy	8	8	8	9
- ani większe, ani mniejsze szanse na awans zawodowy	38	38	30	29
- mniejsze szanse na awans zawodowy	47	48	54	56
Trudno powiedzieć	7	6	8	6

Tak jak w przypadku pytania o wysokość wynagrodzeń, również i w kwestii możliwości awansu zawodowego odpowiedzi różnią się w zależności od płci badanych. Kobiety zdecydowanie częściej przekonane są o uprzywilejowaniu pracowników płci męskiej (63% wobec 49%), z kolei mężczyźni, choć również w większości dostrzegają dyskryminację kobiet przy awansie zawodowym, istotnie częściej twierdzą, że szanse obu płci są pod tym względem wyrównane (36% wobec 23%), a nawet że w przypadku kobiet prawdopodobieństwo awansu zawodowego jest wyższe (12% wobec 7%). Co ciekawe, o ile wśród kobiet dość znacząco pogłębia się przekonanie o ich dyskryminacji z uwagi na możliwość awansu zawodowego, o tyle wśród mężczyzn przeświadczenie to od czasu znaczącego wzrostu w 2006 roku utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Co więcej, w ciągu ostatnich siedmiu lat wśród mężczyzn nieznacznie wzrosło (o 3 punkty) przekonanie, że to przedstawiciele ich płci w konfrontacji z kobietami stoją na przegranej pozycji w rywalizacji o wyższe stanowisko w pracy.

Tabela 9

Jak Pan(i) sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną:	Odpowiedzi mężczyzn				Odpowiedzi kobiet			
	1995	1998	2006	2013	1995	1998	2006	2013
	w procentach							
- większe szanse na awans zawodowy	8	9	9	12	7	7	8	7
- ani większe, ani mniejsze szanse na awans zawodowy	43	44	35	36	34	33	25	23
- mniejsze szanse na awans zawodowy	44	41	48	49	51	54	59	63
Trudno powiedzieć	5	7	8	3	8	5	8	7

Odsetek wskazań na mniejsze w porównaniu z mężczyznami możliwości awansu zawodowego kobiet jest stosunkowo najwyższy wśród osób najlepiej wykształconych (67%), pracowników administracyjno-biurowych (67%), kadry kierowniczej i specjalistów wyższego szczebla (66%), respondentów w wieku od 55 do 64 lat (64%), uzyskujących najwyższe dochody *per capita* (64%) oraz wśród mieszkańców największych miast (63%) – patrz tabele aneksowe. Przekonanie o ograniczonych możliwościach awansu zawodowego kobiet stosunkowo najczęściej wyrażają również respondentki pracujące w pełnym wymiarze czasu.

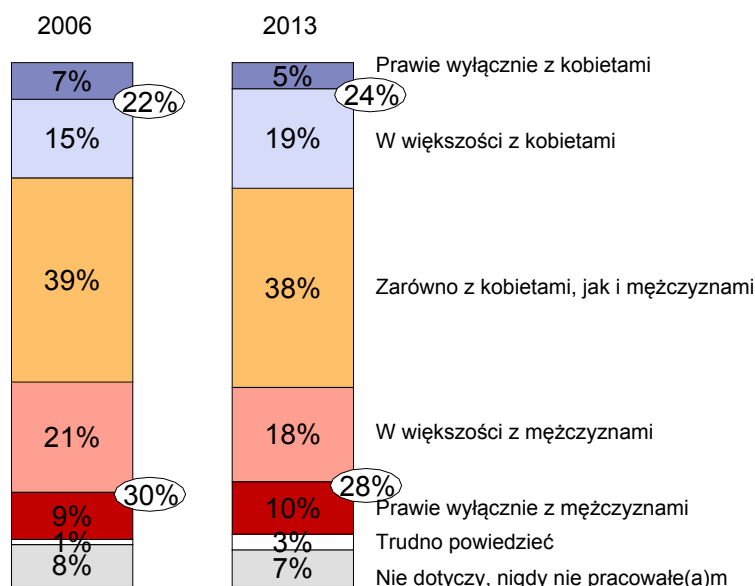
Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną:	Odpowiedzi ogółu badanych	Odpowiedzi zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu:	
		ogółem (N=551)	kobiet (N=246)
	w procentach		
- większe szanse na awans zawodowy	9	8	6
- ani większe, ani mniejsze szanse na awans zawodowy	29	32	25
- mniejsze szanse na awans zawodowy	56	56	64
Trudno powiedzieć	6	4	5

KOBIETY I MĘŻCZYŹNI JAKO WSPÓLPRACOWNICY LUB SZEFOWIE

Interesowało nas także, czy badani w swoim dotychczasowym życiu zawodowym częściej współpracowali z kobietami czy z mężczyznami. Doświadczenia w tym względzie są, jak się okazuje, dość mocno zróżnicowane. Najwięcej osób (38%) deklaruje, że pracowało zarówno z kobietami, jak i mężczyznami, ponad jedna czwarta (28%) współpracowała głównie z mężczyznami, a nieco mniejsza grupa (24%) przede wszystkim z kobietami. W ciągu ostatnich siedmiu lat minimalnie wzrósł odsetek osób pracujących przeważnie w sfeminizowanym środowisku, natomiast zmniejszył się tych, które współpracowały przede wszystkim z mężczyznami.

RYS. 2. CZY, OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, W PANA(I) ŻYCIU ZAWODOWYM PRACOWAŁ(A) PAN(I) RACZEJ Z KOBETAMI CZY RACZEJ Z MĘŻCZYZNAMI?

Badani odpowiadając na pytanie, czy woleliby współpracować z kobietami czy też z mężczyznami, najczęściej twierdzą – bez względu na swoje dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie – że płeć współpracowników nie ma dla nich znaczenia (41%), a mniej więcej co piąty (21%) chciałby pracować w mieszanym zespole. Jedna czwarta ankietowanych (24%) deklaruje jednak, że wolałaby współpracować z mężczyznami, a o połowę mniejsza grupa (12%) – z kobietami.

Mężczyźni tradycyjnie są nieco bardziej otwarci, jeśli chodzi o dobór współpracowników – 45% z nich (wobec 37% kobiet) deklaruje, że płeć współpracowników nie ma dla nich znaczenia. Kobiety natomiast częściej niż mężczyźni opowiadają się za mieszanym zespołem (25% wobec 18%), nieco częściej też twierdzą, że chętniej współpracowałyby z przedstawicielkami własnej płci (14% wobec 10%).

Tabela 11

Czy Pan(i) osobiście w pracy wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?	Odpowiedzi								
	ogółu badanych			mężczyzn			kobiet		
	1998	2006	2013	1998	2006	2013	1998	2006	2013
	w procentach								
Z kobietami	12	11	12	9	10	10	17	12	14
Z mężczyznami	28	25	24	31	25	25	24	25	23
Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami	18	19	21	18	16	18	18	22	25
Jest mi to obojętne, nie ma to dla mnie znaczenia	39	43	41	40	48	45	38	38	37

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Odpowiedzi na pytanie o preferowaną płć współpracowników są dość mocno powiązane z dotychczasowym przebiegiem życia zawodowego badanych (V Cramera = 0,25; $p < 0,01$). Często jako pożądane wskazują oni na rozwiązania znane im z dotychczasowej pracy. Spośród osób mających doświadczenia w pracy głównie z mężczyznami aż 42% (wobec 24% ogółu) opowiada się właśnie za takim składem współpracowników. Z kolei wśród osób, które dotychczas współpracowały z kobietami, odsetek opowiadających się za pracą w żeńskiej ekipie sięga 25%, a więc jest ponad dwukrotnie większy niż wśród ogółu badanych (12%). Respondenci, którzy mają doświadczenia w pracy w zespole mieszanym, najczęściej (43%) twierdzą, że płć współpracowników nie ma dla nich znaczenia, natomiast jeśli mieliby wybierać, opowiedzieliby się za pracą w zespole złożonym zarówno z mężczyzn, jak i kobiet (28%). Co jednak ciekawe, w sytuacji wyboru jednej płci jako preferowani współpracownicy niemal trzykrotnie częściej wskazywani są mężczyźni (21%) niż kobiety (8%).

Tabela 12

Mający doświadczenie w pracy:	Czy Pan(i) osobiście w pracy wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?			
	Z kobietami	Z mężczyznami	Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami	Obojętne, nie ma to znaczenia
	w procentach			
- raczej lub głównie z kobietami	25	13	26	36
- raczej lub głównie z mężczyznami	6	42	12	40
- zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami	8	21	28	43

W obliczeniach nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć” i „nie dotyczy”

Choć zatem dominują osoby, dla których płć współpracowników nie ma znaczenia, kobiety są ciągle rzadziej preferowane jako współpracownicy niż mężczyźni. Niewielu badanych wybrałoby pracę w sfeminizowanym środowisku (12%), a jeszcze mniej (9%) chciałoby, aby ich szefem była kobieta. Czterokrotnie więcej respondentów (36%) deklaruje, że wolałoby mieć szefa mężczyznę. Większość pytanych (53%) odpowiada jednak, że płć szefa nie ma znaczenia i jest im wszystko jedno, czy będzie to kobieta czy mężczyzna. Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwujemy stały wzrost odsetka takich odpowiedzi (łącznie o 19 punktów). Jednocześnie w miarę systematycznie maleje liczba badanych, którzy chcieliby, aby ich zwierzchnikiem był mężczyzna (od 1992 roku spadek o 11 punktów). Można więc mówić o coraz częstszym docenianiu predyspozycji i kompetencji kobiet do pełnienia funkcji kierowniczych.

Tabela 13

Czy Pan(i) osobiście wolał(a)by mieć w pracy szefa kobietę czy szefa mężczyznę?	Wskazania badanych według terminów badań				
	1992	1998	2003	2006	2013
	w procentach				
Kobietę	13	10	12	9	9
Mężczyznę	47	42	37	39	36
Wszystko jedno	34	44	45	49	53
Trudno powiedzieć	6	4	6	3	2

Co ciekawe, odpowiedzi na to pytanie nie są istotnie zróżnicowane ze względu na płeć badanych. Mężczyźni jedynie nieco częściej niż kobiety deklarują, że woleliby mieć szefa mężczyznę, z kolei kobiety minimalnie częściej twierdzą, że płeć przełożonego nie ma dla nich istotnego znaczenia. Patrząc jednak z dłuższej perspektywy można powiedzieć, że w obu grupach odnotowujemy spadek preferencji męskiego przywództwa w pracy i wzrost przekonania, że płeć nie ma w tym względzie istotnego znaczenia.

Tabela 14

Czy Pan(i) osobiście wolał(a)by mieć w pracy szefa kobietę czy szefa mężczyznę?	Odpowiedzi mężczyzn					Odpowiedzi kobiet				
	1992	1998	2003	2006	2013	1992	1998	2003	2006	2013
	w procentach									
Kobietę	11	7	13	8	9	14	12	11	9	10
Mężczyznę	48	43	33	41	38	46	40	40	37	35
Wszystko jedno	36	47	49	49	52	33	42	42	49	54
Trudno powiedzieć	4	3	5	2	1	7	5	7	4	1

We wszystkich wyróżnionych przez nas grupach społeczno-demograficznych dominuje przekonanie, że płeć szefa nie ma znaczenia, przy czym kobietę w tej roli nieco częściej niż inni preferowaliby badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (16%), gospodynie domowe (16%) oraz osoby z wykształceniem podstawowym (15%), natomiast mężczyznę – przede wszystkim pracownicy administracyjno-biurowi (44% wskazań), personel średniego szczebla (42%), osoby niepraktykujące religijnie (42%) oraz mające średnie wykształcenie (41%) – patrz tabele aneksowe.

PRACA A ŻYCIE RODZINNE

Nie ma wątpliwości, iż dla większości Polaków rodzina jest największą wartością, stąd kwestia możliwości godzenia obowiązków rodzinnych i zawodowych jest sprawą ogromnej wagi dla wielu polskich rodzin i w znaczący sposób warunkuje ich dobrobyt. Z perspektywy gospodarczej możliwość łączenia pracy z obowiązkami rodzinnymi pozwala na zwiększenie aktywności zawodowej ludności poprzez włączenie do zasobów pracy osób

biernych zawodowo oddanych obowiązkom rodzinnym (głównie kobiet). Jednocześnie świadomość istnienia możliwości godzenia pracy zarobkowej z posiadaniem rodziny sprzyja decyzjom prokreacyjnym i poprzez to zwiększeniu dzietności, co jest niezwykle ważnym celem z punktu widzenia obecnej polityki ludnościowej³.

Wszystkich respondentów – bez względu na ich status zawodowy – zapytaliśmy, czy uważają, że praca zawodowa kobiet przynosi ich życiu rodzinnemu korzyści czy raczej straty. Największa grupa (39%) uważa, że korzyści płynące z tego, iż kobieta pracuje zawodowo, przeważają nad stratami. Przeciwnego zdania jest co ósmy ankietowany (12%). Ponad jedna czwarta badanych (27%) sądzi, iż straty i korzyści się równoważą, a mniej więcej jedna siódma (14%) wyraża pogląd, że praca zawodowa kobiet w ogóle nie wpływa na ich życie rodzinne.

Odpowiedzi kobiet i mężczyzn różnią się w tej kwestii jedynie w niewielkim stopniu. Kobiety nieco częściej twierdzą, że ich praca zawodowa przynosi życiu rodzinnemu tyle samo korzyści co strat (29% wobec 24%), a mężczyźni minimalnie częściej określają pracę zawodową kobiet jako niekorzystną dla funkcjonowania ich rodzin (13% wobec 10%).

Tabela 15

Czy, Pana(i) zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:	Odpowiedzi		
	ogółu badanych	mężczyzn	kobiet
	w procentach		
- więcej korzyści niż strat	39	40	39
- tyle samo korzyści co strat	27	24	29
- więcej strat niż korzyści	12	13	10
- praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	14	14	15
Trudno powiedzieć	8	9	7

Na poglądy kobiet w tej kwestii tylko w niewielkim stopniu wpływa ich status zawodowy. Respondentki zatrudnione w pełnym wymiarze czasu nieco częściej niż pozostałe są zdania, że praca zawodowa kobiet nie ma wpływu na ich życie rodzinne (17% wobec 14%), a jeśli ma, to również częściej niż przeciętnie postrzegają go jako korzystny (41% wobec 37%). Uczestniczki badania pozostające bez pracy lub pracujące co najwyżej dorywczo minimalnie częściej niż zatrudnione na etacie twierdziły, że praca kobiet przynosi rodzinie więcej strat niż korzyści (12% wobec 8%). Istotnie częściej też miały problem z zajęciem stanowiska w omawianej kwestii (10% wobec 2%), co – jak można się domyślać – wynika w znacznej mierze z braku osobistych doświadczeń w tym względzie.

³ GUS, *Praca a obowiązki rodzinne w 2010 r.*, Warszawa 2012 (dostęp: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PW_praca_a_obowiazki_rodzinne_2010.pdf)

Tabela 16

Odpowiedzi kobiet	Czy, Pani zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:				
	więcej korzyści niż strat	tyle samo korzyści co strat	więcej strat niż korzyści	praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Ogółem (N=641)	39	29	10	15	7
Zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu (N=246)	41	32	8	17	2
Niepracujących lub pracujących jedynie dorywczo (N=367)	37	27	12	14	10

Sam fakt aktywności lub bierności zawodowej nie oddziałuje znacząco na opinie o wpływie życia zawodowego na rodzinę, jednak wprowadzenie kolejnej zmiennej, jaką jest posiadanie potomstwa, sprawia, że uzyskane odpowiedzi są już nieco bardziej zróżnicowane, zwłaszcza w przypadku kobiet zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu. Te z nich, które mają dzieci, istotnie rzadziej niż bezdzietne twierdzą, że to, iż kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu więcej korzyści niż strat, choć – co ważne – również wśród nich jest to opinia podzielana najczęściej.

Tabela 17

Odpowiedzi kobiet		Czy, Pani zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:				
		więcej korzyści niż strat	tyle samo korzyści co strat	więcej strat niż korzyści	praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	Trudno powiedzieć
		w procentach				
Zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu	mających dzieci (N=187)	39	33	9	17	2
	bezdziatnych (N=58)	47	30	6	17	0
Niepracujących lub pracujących jedynie dorywczo	mających dzieci (N=273)	38	27	12	13	10
	bezdziatnych (N=94)	36	28	9	16	11
Ogółem		39	29	10	15	7

Również wśród mężczyzn opinie na temat pracy zawodowej kobiet różnią się w zależności od tego, czy mają oni dzieci. Bez względu na status zawodowy mężczyźni mający potomstwo istotnie częściej niż bezdzietni sądzą, że to, iż kobieta pracuje zawodowo,

przynosi jej życiu rodzinnemu więcej strat niż korzyści, przy czym mężczyźni niepracujący i mający dzieci częściej niż bezdzietni o tym samym statusie zgadzają się z opinią, że praca kobiet przynosi ich rodzinom więcej korzyści niż strat. Zapewne wynika to stąd, że w przypadku ich gospodarstw domowych to praca zawodowa kobiet stanowi główne źródło utrzymania.

Tabela 18

Odpowiedzi mężczyzn		Czy, Pana zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:				
		więcej korzyści niż strat	tyle samo korzyści co strat	więcej strat niż korzyści	praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	Trudno powiedzieć
		w procentach				
Zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu	mających dzieci (N=207)	40	25	16	13	6
	bezdziatnych (N=99)	42	23	9	17	9
Niepracujących lub pracujących jedynie dorywczo	mających dzieci (N=157)	45	19	17	10	9
	bezdziatnych (N=108)	32	31	7	16	14
Ogółem		40	24	13	14	9

Tegoroczne odpowiedzi na to pytanie porównaliśmy z wynikami badań z lat ubiegłych. Okazuje się, iż po odnotowanym w 2006 roku wyraźnym wzroście przeświadczenia o korzystnym wpływie pracy zawodowej kobiet na ich życie rodzinne rejestrujemy obecnie niewielki spadek wskazań (o 5 punktów), przy czym przekonanie to jest nadal istotnie częściej podzielane niż w roku 2004. W stosunku do pomiaru sprzed siedmiu lat nieznacznie częściej wyrażana jest obecnie opinia, że praca zawodowa kobiety nie ma żadnego wpływu na jej życie rodzinne.

Tabela 19

Czy, Pani zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:	Wskazania respondentek według terminów badań		
	2004	2006	2013
	w procentach		
- więcej korzyści niż strat	30	44	39
- tyle samo korzyści co strat	26	26	27
- więcej strat niż korzyści	19	12	12
- praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	15	10	14
Trudno powiedzieć	10	8	8

W badaniu dotyczącym ogólnie pojętej sytuacji kobiet na rynku pracy interesowało nas również to, jaki odsetek Polaków gotów byłby zrezygnować ze swojej pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowywaniem dzieci, jeśli pozwalałaby im na to sytuacja finansowa, tzn. współmałżonek (partner/partnerka) osiągałby dochody wystarczająco wysokie, by utrzymać rodzinę. O odpowiedź na tak postawione pytanie prosiliśmy wszystkich uczestników badania, niezależnie od ich wieku i sytuacji rodzinnej.

Okazuje się, że odsetek osób skłonnych porzucić pracę zawodową na rzecz życia rodzinnego jest nieznacznie mniejszy niż tych, które nie chciałyby z niej zrezygnować, nawet wtedy, gdy pozwalałoby na to zarobki partnera (45% wobec 51%). Kobiety tradycyjnie w znacznie większym stopniu niż mężczyźni skłonne byłyby zrezygnować z pracy na rzecz rodziny. Ponad połowa (52%) podjęłaby taką decyzję, w tym mniej więcej jedna trzecia (31%) nie miałaby wątpliwości w tym względzie. W przypadku mężczyzn skłonność do podjęcia takiej decyzji deklaruje więcej niż co trzeci (37%), przy czym jedynie co szósty (17%) w sposób zdecydowany.

W porównaniu z deklaracjami z 2006 roku zwiększył się (o 6 punktów) odsetek osób chcących pracować zawodowo, nawet gdyby zarobki partnera/partnerki pozwalały funkcjonować rodzinie na poziomie satysfakcjonującym. Co ciekawe, wzrost takich deklaracji dotyczy wyłącznie kobiet, gdyż w przypadku mężczyzn pozostają one bez zmian. Może to świadczyć o wzroście znaczenia aktywności zawodowej w życiu kobiet.

Tabela 20

Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Odpowiedzi											
	ogółu badanych				mężczyzn				kobiet			
	2006		2013		2006		2013		2006		2013	
	w procentach											
Zdecydowanie tak	28	47	24	45	16	35	17	37	40	58	31	52
Raczej tak	19		21		19		20		18		21	
Raczej nie	22	45	28	51	25	57	31	58	19	34	25	44
Zdecydowanie nie	23		23		32		27		15		19	
Trudno powiedzieć	8		4		8		5		8		4	

Odpowiedzi na pytanie o gotowość do rezygnacji z pracy w przypadku zapewnionej przez partnera stabilności finansowej różnicują – poza płcią – m.in. takie zmienne, jak poziom wykształcenia badanych, ich sytuacja zawodowa oraz materialna, przy czym

również w przypadku grup wyróżnionych ze względu na te cechy odpowiedzi zazwyczaj znacząco różnią się także w zależności od płci (patrz tabela 21).

Tabela 21

Kategorie społeczno-demograficzne	Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?								
	Tak			Nie			Trudno powiedzieć		
	w procentach								
	Męż- czyźni	Kobiety	Ogół	Męż- czyźni	Kobiety	Ogół	Męż- czyźni	Kobiety	Ogół
Ogółem	38	52	45	57	44	51	5	4	4
Osoby:									
- pozostające w związkach małżeńskich	37	53	45	59	44	51	4	3	4
- stanu wolnego	39	50	45	55	44	49	6	6	6
Wykształcenie:									
- podstawowe	44	67	55	49	28	39	7	5	6
- zasadnicze zawodowe	38	69	50	57	28	45	6	3	5
- średnie	38	48	43	58	47	52	4	5	5
- wyższe	29	31	30	69	67	68	2	2	2
Osoby:									
- zatrudnione w pełnym wymiarze czasu	36	41	38	60	57	59	4	2	3
- niepracujące	42	59	52	52	35	42	6	6	6
Grupa społeczno-zawodowa pracujący:									
- kadra kierownicza, spec. z wyższym wyksz.	27	26	26	71	71	71	2	3	3
- średni personel, technicy	27	39	31	67	61	65	6	0	4
- pracownicy administracyjno-biurowi	26	37	36	58	60	59	16	3	5
- pracownicy usług	44	50	48	54	50	51	2	0	1
- robotnicy wykwalifikowani	37	49	39	62	51	60	1	0	1
- robotnicy niewykwalifikowani	33	60	47	60	36	47	7	4	6
- rolnicy	40	77	51	51	23	43	9	0	6
- pracujący na własny rachunek	26	31	27	71	69	70	3	0	3
Ocena własnej sytuacji materialnej:									
- zła	43	57	50	51	33	42	6	10	8
- średnia	41	58	50	54	39	46	5	3	4
- dobra	33	42	38	63	55	59	4	3	3

Zbadaliśmy również drugą stronę omawianego zagadnienia, pytając uczestników badania, czy chcieliby, aby ich życiowi partnerzy zrezygnowali z pracy zawodowej, gdyby oni sami zarabiali wystarczająco dużo, by utrzymać rodzinę na zadowalającym poziomie. Okazuje się, że odsetek badanych akceptujących takie rozwiązanie (38%) jest niższy od odsetka tych, którzy sami deklarowali chęć rezygnacji z pracy (45%). Blisko trzy piąte uczestników badania (57%) nie chciałoby, aby ich partnerzy porzucili pracę.

W tym przypadku opinie przedstawicieli obu płci różnią się jeszcze bardziej niż ich odpowiedzi na pytanie o gotowość do rezygnacji z pracy. Ponad trzy piąte mężczyzn (61%) chciałoby, aby ich partnerki porzuciły pracę, gdyby oni sami byli w stanie zapewnić rodzinie utrzymanie. Jedynie co trzeci (32%) wolałby, aby pracowały nadal. Wśród kobiet natomiast zdecydowana większość (79%) nie popiera pomysłu, aby koszty utrzymania rodziny spoczywały wyłącznie na nich, nawet gdyby uzyskiwane przez nie dochody na to pozwalały. Przeciwnego zdania jest jedynie co szósta kobieta (17%).

Generalnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich siedmiu lat nieco zwiększył się odsetek osób, które nie chciałyby, aby ich partner (partnerka) rezygnował(a) z pracy w sytuacji, gdyby ze względów finansowych mogli sobie na to pozwolić, przy czym wzrost ten – jak wynika z analiz – dotyczy wyłącznie kobiet. Wśród mężczyzn nieznacznie umocniła się, i tak wcześniej dominująca, opinia przeciwna.

Tabela 22

Czy chciał(a)by Pan(i), żeby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zrezygnował(a) z pracy zawodowej, gdyby Pan(i) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Odpowiedzi											
	ogółu badanych				mężczyzn				kobiet			
	2006		2013		2006		2013		2006		2013	
	w procentach											
Zdecydowanie tak	21	38	19	38	33	56	32	61	9	21	8	17
Raczej tak	17		19		23		29		12		9	
Raczej nie	26	51	30	57	20	31	23	32	32	69	36	79
Zdecydowanie nie	25		27		11		9		37		43	
Trudno powiedzieć	11		5		13		7		10		4	

Odpowiedzi na pytanie o gotowość do rezygnacji z pracy na rzecz zajęcia się domem, gdyby pozwalały na to zarobki drugiej osoby oraz deklarowane oczekiwania w tej kwestii wobec partnera/partnerki są ze sobą wzajemnie dodatnio skorelowane (V Cramera = 0,36; $p < 0,01$). Badani, którzy odpowiedzieli twierdząco na jedno z pytań, częściej niż pozostali odpowiadali twierdząco również na drugie. Podobne zależności wystąpiły w przypadku odpowiedzi przeczących. Okazuje się jednak, iż blisko połowa osób, które w omawianej sytuacji byłyby skłonne zrezygnować z pracy (46%), nie oczekiwałaby tego samego od swojego partnera/partnerki. Sytuacja ta, jak się okazuje, najczęściej odnosi się do kobiet (67%).

Tabela 23

Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Ogółem	Osoby, które chciałyby, aby ich małżonkowie (partnerzy) zrezygnowali z pracy zawodowej, gdyby one same zarabiały wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	Osoby, które nie chciałyby, aby ich małżonkowie (partnerzy) zrezygnowali z pracy zawodowej, nawet gdyby one same zarabiały wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	Osoby niezdecydowane
		w procentach		
Tak	45	59	37	31
Nie	51	39	61	25
Trudno powiedzieć	4	2	25	44

Tabela 24

Czy chciał(a)by Pan(i), żeby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zrezygnował(a) z pracy zawodowej, gdyby Pana(i) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Ogółem	Osoby, które zrezygnowałyby z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby ich małżonkowie (partnerzy) zarabiali wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	Osoby, które nie zrezygnowałyby z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, nawet gdyby ich małżonkowie (partnerzy) zarabiali wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	Osoby niezdecydowane
		w procentach		
Tak	38	50	29	18
Nie	57	46	68	29
Trudno powiedzieć	5	4	3	53

Na podstawie wyników naszych badań można stwierdzić, że w Polsce wzrasta przekonanie o dyskryminacji kobiet na rynku pracy. Coraz więcej osób uważa, że kobiety wykonujące ten sam zawód co mężczyźni i legitymujące się takim samym jak oni wykształceniem mają mniejsze szanse na awans zawodowy, a za tę samą pracę uzyskują niższe wynagrodzenie. Z drugiej jednak strony, choć stale rośnie liczba osób, dla których

pleć współpracownika czy szefa nie ma znaczenia, kobiety w tych rolach nadal są mniej chętnie widziane niż mężczyźni.

Same kobiety, jak można wnioskować z ich deklaracji, coraz bardziej cenią sobie aktywność zawodową. W ostatnich latach istotnie wzrosła liczba tych, które nawet w sytuacji, gdyby ich mąż/partner zarabiał wystarczająco, by utrzymać rodzinę na zadowalającym poziomie, nie zrezygnowałyby z pracy na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci. Sytuacja taka zyskuje wyraźną społeczną akceptację, gdyż – jak wynika z uzyskanych deklaracji – w przekonaniu Polaków fakt, że kobieta pracuje zawodowo, jeśli w jakiś sposób wpływa na jej życie rodzinne, to raczej korzystnie.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

Tabela 1

		Jak Pan(i) myśli, czy w naszym społeczeństwie są bardziej szanowane:				Liczba osób
		kobiety pracujące zawodowo	gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	Nie ma różnicy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		44	5	44	7	1227
Płeć	Mężczyźni	34	7	51	8	586
	Kobiety	52	3	38	7	641
Wiek	18-24 lata	36	5	56	3	147
	25-34	52	6	37	4	249
	35-44	39	4	50	7	206
	45-54	51	3	41	5	206
	55-64	41	6	44	10	211
	65 lat i więcej	40	3	42	15	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	7	46	9	466
	Miasto do 20 tys.	43	3	53	2	189
	20-100 tys.	51	4	38	7	234
	101-500 tys.	47	5	42	6	175
	501 tys. i więcej mieszk.	47	1	40	12	163
Wykształcenie	Podstawowe	30	6	51	12	272
	Zasadnicze zawodowe	38	5	50	7	303
	Średnie	47	3	43	6	408
	Wyższe	59	4	32	5	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	61	1	31	7	116
	Średni personel, technicy	49	2	42	6	49
	Pracownicy adm.-biurowi	64	3	29	4	82
	Pracownicy usług	45	1	48	6	92
	Robotnicy wykwalifikowani	39	4	52	5	140
	Robotnicy niewykwalifik.	32	4	41	23	49
	Rolnicy	35	13	49	3	71
Pracujący na własny rach.	46	3	44	7	41	
Bierni zawodowo	Renciści	35	5	49	10	78
	Emeryci	40	4	43	12	240
	Uczniowie i studenci	35	9	55	2	79
	Bezrobotni	39	6	50	5	117
	Gospodynie domowe i inni	47	7	41	4	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	60	1	31	7	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	40	5	48	7	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	47	2	45	6	281
	prywatnym gosp. rolnym	38	10	48	4	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	45	8	45	3	166
	501-750	41	5	45	9	144
	751-1000	39	5	52	5	177
	1001-1500	44	3	44	9	189
	Powyżej 1500 zł	56	2	34	7	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	39	5	45	10	173
	Średnie	41	6	44	9	546
	Dobre	48	3	44	5	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	49	2	44	5	63
	Raz w tygodniu	39	5	50	6	569
	1-2 razy w miesiącu	49	4	40	8	166
	Kilka razy w roku	47	6	38	9	271
	W ogóle nie uczestniczy	45	4	42	9	159
Poglądy polityczne	Lewica	38	5	50	8	186
	Centrum	44	4	47	5	373
	Prawica	49	5	40	6	380
	Trudno powiedzieć	40	4	43	13	288

Tabela 2

		Czy Pan(i) osobiście bardziej szanuje:				Liczba osób
		kobiety pracujące zawodowo	gospodynie domowe, kobiety niepracujące zawodowo	Nie ma różnicy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		19	6	74	1	1227
Płeć	Mężczyźni	19	6	74	2	586
	Kobiety	20	6	73	1	641
Wiek	18-24 lata	14	5	81		147
	25-34	22	4	72	2	249
	35-44	13	8	79		206
	45-54	21	4	74	1	206
	55-64	17	6	75	2	211
	65 lat i więcej	25	7	64	4	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	7	72	1	466
	Miasto do 20 tys.	16	4	79	1	189
	20-100 tys.	21	5	71	2	234
	101-500 tys.	19	4	76	1	175
	501 tys. i więcej mieszk.	21	5	71	3	163
Wykształcenie	Podstawowe	22	6	69	3	272
	Zasadnicze zawodowe	18	8	72	2	303
	Średnie	19	4	76	1	408
	Wyższe	17	5	76	1	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	6	77	1	116
	Średni personel, technicy	12	6	81	1	49
	Pracownicy adm.-biurowi	18	2	77	2	82
	Pracownicy usług	20	5	72	3	92
	Robotnicy wykwalifikowani	18	4	78		140
	Robotnicy niewykwalifik.	17	6	75	1	49
	Rolnicy	25	3	70	1	71
	Pracujący na własny rach.	9	4	85	2	41
Bierni zawodowo	Renciści	17	9	71	2	78
	Emeryci	25	7	65	3	240
	Uczniowie i studenci	15	3	82		79
	Bezrobotni	19	8	72	1	117
	Gospodynie domowe i inni	19	9	71	1	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	4	77	2	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	19	5	74	2	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	4	80	1	281
	prywatnym gosp. rolnym	26	4	68	1	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	25	8	68		166
	501-750	15	8	75	2	144
	751-1000	21	7	71	1	177
	1001-1500	17	2	79	2	189
	Powyżej 1500 zł	17	6	75	2	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	10	68	4	173
	Średnie	21	6	73	1	546
	Dobre	18	4	77	1	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	9	75		63
	Raz w tygodniu	17	5	76	2	569
	1-2 razy w miesiącu	21	4	73	2	166
	Kilka razy w roku	19	6	74	2	271
	W ogóle nie uczestniczy	26	8	66	1	159
Poglądy polityczne	Lewica	18	5	75	2	186
	Centrum	20	3	76	1	373
	Prawica	18	8	72	2	380
	Trudno powiedzieć	20	7	72	1	288

Tabela 3

		Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:				Liczba osób
		mniej	tyle samo co mężczyzna	więcej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		69	18	5	8	1227
Płeć	Mężczyźni	66	22	5	7	586
	Kobiety	71	14	5	10	641
Wiek	18-24 lata	54	35	3	9	147
	25-34	68	20	7	6	249
	35-44	72	18	5	5	206
	45-54	70	17	5	9	206
	55-64	75	11	4	11	211
	65 lat i więcej	70	13	4	13	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	67	17	5	10	466
	Miasto do 20 tys.	64	24	3	9	189
	20-100 tys.	71	14	6	9	234
	101-500 tys.	73	20	1	5	175
	501 tys. i więcej mieszk.	71	16	7	7	163
Wykształcenie	Podstawowe	60	23	4	13	272
	Zasadnicze zawodowe	67	16	5	11	303
	Średnie	73	17	5	5	408
	Wyższe	73	16	5	6	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	13	2	8	116
	Średni personel, technicy	73	22	3	1	49
	Pracownicy adm.-biurowi	70	16	8	6	82
	Pracownicy usług	62	26	4	8	92
	Robotnicy wykwalifikowani	61	29	7	3	140
	Robotnicy niewykwalifik.	69	19	2	10	49
	Rolnicy	76	6	5	13	71
Pracujący na własny rach.	68	24	4	4	41	
Bierni zawodowo	Renciści	72	14	3	11	78
	Emeryci	72	11	4	12	240
	Uczniowie i studenci	60	28	2	10	79
	Bezrobotni	62	24	5	9	117
	Gospodynie domowe i inni	73	9	10	9	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	23	5	4	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	69	20	6	6	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	66	23	4	7	281
	prywatnym gosp. rolnym	73	11	4	11	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	64	20	5	11	166
	501-750	64	19	7	10	144
	751-1000	71	15	4	9	177
	1001-1500	73	16	4	7	189
	Powyżej 1500 zł	71	20	2	7	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	66	14	8	12	173
	Średnie	71	16	4	9	546
	Dobre	68	21	4	7	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	67	14	8	10	63
	Raz w tygodniu	70	18	5	8	569
	1-2 razy w miesiącu	62	23	2	13	166
	Kilka razy w roku	71	16	4	9	271
	W ogóle nie uczestniczy	69	19	5	7	159
Poglądy polityczne	Lewica	70	22	3	6	186
	Centrum	73	18	4	5	373
	Prawica	73	16	5	6	380
	Trudno powiedzieć	56	18	6	19	288

Tabela 4

		Jak Pan(i) sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną:				Liczba osób
		większe szanse na awans zawodowy	ani większe, ani mniejsze szanse na awans zawodowy	mniejsze szanse na awans zawodowy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		9	29	56	6	1227
Płeć	Mężczyźni	12	36	49	3	586
	Kobiety	7	23	63	7	641
Wiek	18-24 lata	14	41	42	4	147
	25-34	8	32	57	2	249
	35-44	8	34	52	5	206
	45-54	8	28	61	3	206
	55-64	11	20	64	5	211
	65 lat i więcej	8	23	55	14	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	31	52	8	466
	Miasto do 20 tys.	10	35	50	4	189
	20-100 tys.	7	26	62	5	234
	101-500 tys. 501 tys. i więcej mieszk.	10	28	59	3	175
Wykształcenie	Podstawowe	13	32	43	13	272
	Zasadnicze zawodowe	12	30	51	7	303
	Średnie	8	28	62	2	408
	Wyższe	3	27	67	2	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2	29	66	2	116
	Średni personel, technicy	6	34	58	1	49
	Pracownicy adm.-biurowi	4	24	67	5	82
	Pracownicy usług	8	33	53	5	92
	Robotnicy wykwalifikowani	16	36	44	4	140
	Robotnicy niewykwalifik.	16	30	42	12	49
	Rolnicy Pracujący na własny rach.	8 5	26 34	57 60	8	71 41
Bierni zawodowo	Renciści	10	33	51	7	78
	Emeryci	10	20	59	11	240
	Uczniowie i studenci	10	39	48	3	79
	Bezrobotni	12	33	54	2	117
	Gospodynie domowe i inni	6	24	64	5	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	9	28	60	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	34	55	7	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	11	33	52	3	281
	prywatnym gosp. rolnym	6	33	55	6	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	12	30	52	6	166
	501-750	13	32	48	6	144
	751-1000	6	29	57	7	177
	1001-1500	7	27	60	6	189
	Powyżej 1500 zł	7	28	64	1	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	11	26	52	10	173
	Średnie	9	27	59	6	546
	Dobre	9	33	54	4	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	10	20	58	12	63
	Raz w tygodniu	7	31	55	7	569
	1-2 razy w miesiącu	12	31	51	6	166
	Kilka razy w roku	10	28	59	3	271
	W ogóle nie uczestniczy	11	24	60	4	159
Poglądy polityczne	Lewica	11	32	53	5	186
	Centrum	9	30	58	3	373
	Prawica	7	29	59	5	380
	Trudno powiedzieć	10	27	51	12	288

Tabela 5

		Czy Pan(i) osobiście w pracy wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?					Liczba osób
		Z kobietami	Z mężczyz- nami	Zarówno z kobietami, jak i z mężczy- znami	Jest mi to obojętne, nie ma to dla mnie znaczenia	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		12	24	21	41	2	1227
Płeć	Mężczyźni	10	25	18	45	1	586
	Kobiety	14	23	25	37	2	641
Wiek	18-24 lata	9	22	22	45	2	147
	25-34	8	27	27	37		249
	35-44	10	27	23	39	0	206
	45-54	11	21	17	48	3	206
	55-64	16	26	19	39	0	211
	65 lat i więcej	17	20	19	40	4	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	15	22	16	45	2	466
	Miasto do 20 tys.	9	23	26	40	1	189
	20-100 tys.	11	25	27	37	1	234
	101-500 tys.	12	29	20	38	1	175
	501 tys. i więcej mieszk.	9	25	25	39	2	163
Wykształcenie	Podstawowe	16	20	16	43	4	272
	Zasadnicze zawodowe	15	24	18	41	2	303
	Średnie	12	26	21	41	1	408
	Wyższe	4	25	32	39		244
Grupa społ.- zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3	18	35	44		116
	Średni personel, technicy	14	24	27	32	2	49
	Pracownicy adm.-biurowi	4	33	29	32	2	82
	Pracownicy usług	12	20	29	39		92
	Robotnicy wykwalifikowani	12	30	18	39	1	140
	Robotnicy niewykwalifik.	13	38	18	32		49
	Rolnicy	13	21	11	54		71
	Pracujący na własny rach.	14	30	28	29		41
Bierni zawodowo	Renciści	20	21	19	36	3	78
	Emeryci	14	22	16	44	4	240
	Uczniowie i studenci	9	17	20	51	3	79
	Bezrobotni	11	19	19	50	2	117
	Gospodynie domowe i inni	20	31	19	29	1	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	8	24	30	36	2	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7	28	25	39	1	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	11	25	24	40	0	281
	prywatnym gosp. rolnym	12	21	12	55		79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	15	22	15	47	1	166
	501-750	14	24	25	36	1	144
	751-1000	12	27	23	36	2	177
	1001-1500	11	23	21	44	1	189
	Powyżej 1500 zł	10	29	24	36	1	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	25	19	40	2	173
	Średnie	11	23	22	42	2	546
	Dobre	12	25	21	40	1	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	15	18	41	5	63
	Raz w tygodniu	12	22	24	41	1	569
	1-2 razy w miesiącu	13	25	20	41	2	166
	Kilka razy w roku	10	25	20	44	1	271
	W ogóle nie uczestniczy	12	31	17	38	2	159
Poglądy polityczne	Lewica	16	23	22	38	1	186
	Centrum	9	25	23	41	1	373
	Prawica	11	29	21	37	2	380
	Trudno powiedzieć	15	15	19	48	2	288

Tabela 6

		Czy Pan(i) osobiście wolał(a)by mieć w pracy szefa kobietę czy szefa mężczyznę?				Liczba osób
		Kobietę	Mężczyznę	Wszystko jedno	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		9	36	53	2	1227
Płeć	Mężczyźni	9	38	52	1	586
	Kobiety	10	35	54	1	641
Wiek	18-24 lata	12	34	53	1	147
	25-34	7	36	55	1	249
	35-44	8	34	58	1	206
	45-54	11	33	56	1	206
	55-64	9	40	49	1	211
	65 lat i więcej	10	39	48	3	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	38	50	2	466
	Miasto do 20 tys.	12	39	49	0	189
	20-100 tys.	10	33	56	1	234
	101-500 tys.	7	36	55	2	175
	501 tys. i więcej mieszk.	6	33	60	1	163
Wykształcenie	Podstawowe	15	32	53	1	272
	Zasadnicze zawodowe	12	35	52	1	303
	Średnie	7	41	51	1	408
	Wyższe	4	35	59	2	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	27	68	1	116
	Średni personel, technicy	6	42	50	2	49
	Pracownicy adm.-biurowi	7	44	47	2	82
	Pracownicy usług	13	27	60		92
	Robotnicy wykwalifikowani	9	40	51		140
	Robotnicy niewykwalifik.	11	35	54		49
	Rolnicy	12	36	51	2	71
	Pracujący na własny rach.		34	61	5	41
Bierni zawodowo	Renciści	11	38	50	1	78
	Emeryci	10	40	48	3	240
	Uczniowie i studenci	11	33	55	1	79
	Bezrobotni	9	34	57		117
	Gospodynie domowe i inni	16	36	47	1	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	9	33	57	1	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	41	54	1	119
	sekt. prywat. poza rolnict.	8	34	57	1	281
	prywatnym gosp. rolnym	12	37	50	1	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	8	36	56	1	166
	501-750	12	31	57		144
	751-1000	9	36	53	2	177
	1001-1500	12	40	47	0	189
	Powyżej 1500 zł	7	39	52	2	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	40	48	1	173
	Średnie	11	34	54	1	546
	Dobre	8	37	54	1	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	35	45	4	63
	Raz w tygodniu	10	35	54	1	569
	1-2 razy w miesiącu	9	37	55		166
	Kilka razy w roku	9	36	55	1	271
	W ogóle nie uczestniczy	6	42	50	2	159
Poglądy polityczne	Lewica	13	37	48	2	186
	Centrum	8	38	53	1	373
	Prawica	9	40	50	2	380
	Trudno powiedzieć	10	29	61	1	288

Tabela 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:					Liczba osób
		więcej korzyści niż strat	tyle samo korzyści co strat	więcej strat niż korzyści	praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		39	27	12	14	8	1227
Płeć	Mężczyźni	40	24	13	13	9	586
	Kobiety	39	29	10	15	7	641
Wiek	18-24 lata	38	32	6	16	7	147
	25-34	43	31	9	15	2	249
	35-44	34	30	14	15	7	206
	45-54	41	27	10	17	5	206
	55-64	38	24	14	13	10	211
	65 lat i więcej	40	19	15	10	16	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	26	13	14	9	466
	Miasto do 20 tys.	42	27	11	17	3	189
	20-100 tys.	46	25	8	14	6	234
	101-500 tys.	36	28	13	16	7	175
	501 tys. i więcej mieszk.	35	30	10	12	13	163
Wykształcenie	Podstawowe	40	24	10	13	12	272
	Zasadnicze zawodowe	39	23	16	16	6	303
	Średnie	38	30	10	14	7	408
	Wyższe	41	30	9	15	5	244
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	34	8	14	8	116
	Średni personel, technicy	50	29	8	12	2	49
	Pracownicy adm.-biurowi	47	27	6	17	3	82
	Pracownicy usług	35	27	8	24	5	92
	Robotnicy wykwalifikowani	42	25	17	12	4	140
	Robotnicy niewykwalifik.	38	34	14	9	6	49
	Rolnicy	42	22	12	19	4	71
	Pracujący na własny rach.	38	18	18	13	12	41
Bierni zawodowo	Renciści	38	20	19	8	14	78
	Emeryci	38	25	12	14	12	240
	Uczniowie i studenci	39	39	7	12	3	79
	Bezrobotni	39	22	9	17	13	117
	Gospodynie domowe i inni	36	33	12	13	7	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	44	25	10	18	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	43	30	12	12	4	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	30	11	16	6	281
	prywatnym gosp. rolnym	40	21	11	24	4	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	41	29	11	13	6	166
	501-750	37	27	14	13	9	144
	751-1000	41	25	11	15	8	177
	1001-1500	41	31	14	8	6	189
	Powyżej 1500 zł	39	28	10	17	5	216
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	24	19	8	10	173
	Średnie	37	28	11	15	9	546
	Dobre	42	27	10	16	6	508
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	41	16	16	11	17	63
	Raz w tygodniu	35	29	13	16	8	569
	1-2 razy w miesiącu	48	22	9	14	7	166
	Kilka razy w roku	43	27	10	12	7	271
	W ogóle nie uczestniczy	41	28	8	16	7	159
Poglądy polityczne	Lewica	41	24	10	18	6	186
	Centrum	40	29	10	14	6	373
	Prawica	38	30	12	14	7	380
	Trudno powiedzieć	40	22	13	13	12	288

Tabela 8

		Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona(partnerka) mąż(partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?			Liczba osób
		Tak %	Nie %	Trudno powiedzieć %	
Ogółem		45	51	4	1225
Płeć	Mężczyźni	38	57	5	585
	Kobiety	52	44	4	640
Wiek	18-24 lata	38	59	3	147
	25-34	46	52	3	249
	35-44	43	53	5	206
	45-54	43	50	7	206
	55-64	47	48	5	211
	65 lat i więcej	51	44	5	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	43	5	465
	Miasto do 20 tys.	45	52	3	189
	20-100 tys.	40	56	4	234
	101-500 tys.	41	56	3	175
	501 tys. i więcej mieszk.	39	56	6	163
Wykształcenie	Podstawowe	55	39	6	271
	Zasadnicze zawodowe	50	45	5	303
	Średnie	43	52	5	408
	Wyższe	30	68	2	243
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	71	3	115
	Średni personel, technicy	31	65	4	49
	Pracownicy adm.-biurowi	36	59	4	82
	Pracownicy usług	48	51	1	92
	Robotnicy wykwalifikowani	39	60	1	140
	Robotnicy niewykwalifik.	47	47	5	49
	Rolnicy	51	43	6	71
Pracujący na własny rach.	27	70	2	41	
Bierni zawodowo	Renciści	58	36	7	78
	Emeryci	51	44	5	238
	Uczniowie i studenci	35	61	4	79
	Bezrobotni	53	40	7	117
	Gospodynie domowe i inni	70	21	9	73
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	62	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	33	63	4	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	60	2	281
	prywatnym gosp. rolnym	53	41	6	79
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	55	44	2	166
	501-750	46	50	4	144
	751-1000	40	56	4	177
	1001-1500	46	50	4	189
	Powyżej 1500 zł	37	61	2	215
Ocena własnych war. mater.	Złe	50	42	8	173
	Średnie	50	45	4	545
	Dobre	38	59	4	507
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	38	1	63
	Raz w tygodniu	48	48	5	568
	1-2 razy w miesiącu	44	52	4	166
	Kilka razy w roku	40	55	5	271
	W ogóle nie uczestniczy	39	57	4	158
Poglądy polityczne	Lewica	43	50	6	186
	Centrum	43	53	4	372
	Prawica	43	54	3	380
	Trudno powiedzieć	52	43	5	287